

ЛІТЕРАТУРА:

1. Фролов. Э.Д. Изучение истории Древней Греции в СССР (50-70 гг.) // Вестник древней истории. – 1977. – №4. – С. 35-56;
2. Куликова Л.Б. Вісник НАНУ. – 2005. – 120 с.
3. Жураковский. История образования в Древней Греции. – М. – 1940. – С. 357-358.
4. Гвоздева Л. Образованность и литературные нравы в римском обществе времени Плиния Младшего // Журнал Министерства Народного Образования. – 1878. – С. 95 – 96.
5. Куликова Л.Б. Вісник НАНУ. – 2005. – 120 с.
6. Christ. Geschichte der griechischen Literatur. Nördlingen, 1889. S.
7. Мифология. Большой энциклопедический словарь. – 1998. – С. 653
8. Peck, 1962. s.v. 68
9. Peck Narper's dictionary of classical Literary. N.Y. 1962.
10. Stenzel. Platon der Erzieher. – 1928. – С. 12.

УДК 371.132:006.027

А.Ю. Куріченко

ІСТОРИЧНИЙ ЕКСКУРС У ПЕДАГОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

У статті проводиться історичний аналіз зв'язку педагогіки з менеджментом. Автор розкриває плюралістичні погляди вчених різних часів стосовно взаємозалежності цих понять. Також у дослідженні наголошується на гострій необхідності навчання будь-яких фахівців, а особливо майбутніх учителів педагогічному менеджменту як поняттю, що об'єднує в собі бізнес та духовність в умовах ринкової економіки в Україні

In the article, the historical analysis of the link between pedagogic and management is realized. The author reveals pluralistic viewpoints of the scientists of various times on these notions. In the investigation, the accent is made on the necessity of multiple specialists' and what is most important the future teachers' preparation to the realization of the pedagogical management, as it contains business and ethic knowledge in condition of the market economics in Ukraine.

Актуальність аналізу історії розвитку управлінських аспектів педагогічної практики обґрунтована тим, що існування України в новому економічному вимірі передбачає кардинальні зміни в житті людей. Новітні часи вимагають від членів соціуму наявність сучасних конкурентоздатних якостей: теоретичних та практичних знань бізнесу, управління, менеджменту, психології, педагогіки та етики. Таким чином виникає необхідність підготовки нового покоління фахівців, а отже принципіальних змін у сфері освіти. Розбудова вищої освіти в умовах приєднання нашої країни до Болонського процесу передбачає підготовку альтернативного покоління вчителів-менеджерів освітнього процесу. Саме вони сформуєть наступну генерацію молоді, яка буде жити у інноваційному світі економічних, бізнес та духовних досягнень людства.

На думку дослідника А.Рожена, необхідність бізнес та менеджмент підготовки стала гостроактуальною в сфері науки. Він зазначає, що наука повинна допомагати бізнесу, тобто напряду працювати на вітчизняну економіку. Але ж, на жаль, ці процеси не існують у повній мірі на практиці. В українському суспільстві взагалі ще не достатньо складені бізнес ідеологія та психологія ринкових відносин [1].

На нашу думку, для того, щоб сформувати ринкову ідеологію в суспільстві, починати закладати фундамент бізнес та менеджмент знань у тих, хто навчаються, потрібно одночасно з удосконаленням їх духовних якостей вже в даному часі. І перш за все, зміни потрібні у школі, а для цього викладати там повинні вчителі, які мають відповідну підготовку у сфері педагогічного менеджменту (ПМ).

Ми визначаємо ПМ як сукупність науки, мистецтва, діяльності і процесу, які спрямовані на генерацію, акумуляцію, активацію і мобілізацію інтелектуального, духовного,

фізичного, інтуїтивного потенціалів, а також трудових, технічних і фінансових ресурсів з метою конструктивного функціонування освітньої системи.

Отже, ПМ є гостроактуальним інтегративним поняттям, що містить у собі знання бізнесу та менеджменту, з одного боку, і педагогіки, етики та психології, з іншого боку, а також вміння реалізовувати ці знання у діяльності.

Для того, щоб довести нерозривність зв'язку педагогіки з менеджментом здавна, обираємо метою нашого дослідження історичний аналіз поняття ПМ.

Спочатку відмітимо, що взагалі поняття менеджмент являє собою одну із форм управління.

Так, вчений П.Друкер визначає його як: “специфічний вид управлінської діяльності, що обертається навколо людини, з метою зробити людей здатними до спільної діяльності, згладити властиві їм слабкості та надати умовам їх праці ефективність” [2].

Тепер звернемося до Біблії: “Серце людини обмірковує її шлях, але Господь управляє її ходом” – говориться у Біблії, книзі, в якій Старозаповітна педагогіка базується на початках релігії, яка вказує на мету виховання та способи її досягнення через закони відкриті Богом Моїсееві на горі Синай і викладені у 10 заповітах.

Згідно з Біблією, ми робимо висновок, що Бог управляє людиною повчаючи її, тобто використовуючи педагогічні прийоми.

Почнемо наш історичний екскурс з того факту, що людська діяльність, пов'язана з функціями управління, такими як планування, організація, керівництво і контроль, існує вже тисячі літ. Єгипетські піраміди, Велика китайська стіна, гігантські фігури острова Пасхи, міста Сирії, Лівану та Тибету є, з одного боку, таємницями та предметами досліджень учених[3] та, з другого боку, яскравими прикладами чітко організованої праці людей задовго до наших днів. Зараз можна казати, що ті, хто керували працівниками та забезпечували наявність у будівництві достатньої кількості будівельних матеріалів були першими менеджерами.

Ще одним прикладом є місто Венеція у XV столітті, яке було важливішим економічним і торгівельним центром того часу. Венеціанці розвивали ранні форми підприємництва, займалися багатьма видами діяльності, які є звичайними для сьогоденних організацій, такими як конструювання і будівництво збиральних ліній для стандартизацій виробництва та робота з персоналом.

Отже, у джерел виникнення менеджменту та зародження особистісних якостей перших менеджерів стоїть їх праця з людьми. А це означає, що вони повинні були володіти мистецтвом керівництва трудовими ресурсами, тобто бути потенційними психологами та педагогами.

Тепер помандруємо у екскурсі до Стародавньої Греції.

Подивимось на сенс терміну педагогіка у витоків його виникнення.

Давньогрецьке “paidagogeo” (педагогіка) – це мистецтво виховання та догляду за дітьми. Але цей термін містив не тільки зміст виховання, але й керівництва, організації, навчання, влаштування. Спочатку педагогом називали раба, який проводжав дитину до школи або слугу, який був приставлений до дитини. Пізніше в цього слова з'явився новий сенс – керівник, вождь [4].

Таким чином, повертаючись до основ розвитку педагогіки, ми бачимо, що функції менеджменту є її невід'ємною складовою.

Відмітимо, що мистецтво управління по-грецьки називалося ”кібернетика”. Це слово означало управління кораблем, чи кораблеведення, а головне діюче обличчя – керманіч – звався “кібернетес”. Цим словом також називали керівника. Порядок на кораблі греків, дійсно, являв собою взірць організованої системи управління: чіткий розподіл обов'язків між численими виконавцями, дивна узгодженість і координація діяльності. Від керманіча вимагалися такі якості, як винахідливість, підприємництво та вміння сполучати постійний пошук нового і почуття ризику, розповсюджувати у інші регіони свої цінності, культури.

Давнім грекам, які поклали початок наукам, для здобуття культурних надбань потрібні були взірці прекрасного. Вони виявлялися у свободній праці, в якій були присутні і сенс прекрасного, і відчуття пропорційності, і розмірності. Таке мистецтво діяльності залежало від мистецтва міркувати. А успіх її – від компетентності і вміння правильно обирати стратегію поведінки, що і містило в собі мистецтво управління. Формуючи цивілізацію, греки вчилися красиво та зі смаком працювати і жити. Вишуканість у простоті – мистецтво особливо обдарованої нації. Це ціла наука про те, як із нічого зробити багато, як побудувати культуру дрібниць і досягти більшого успіху, складаючи його із повсякденних, маленьких справ і завоювань. Саме таким шляхом набагато пізніше пішли американці і японці, які створили свій особливий устрій цивілізованого управління. Саме культуру дрібниць формували в американців відомі діячі Ф.Тейлор, Г.Форд і Т.Рузвельт. Давні греки формували культуру духу та праці і довели, що менеджмент – це не стільки сукупність конкретних прийомів і методів управління, скільки філософія і стратегія діяльності [4]. В Античній Греції було виховано декілька поколінь компетентних, ініціативних, з високим рівнем мотивації громадян, які із задоволенням брали участь в управлінні справами поліса.

Таким чином, за часів розвитку наук та мистецтв Еллади завдяки таким філософам як Піфагор, Сократ, Аристотель, Платон та інші, грецька цивілізація довела світу, що менеджмент – це філософія та мистецтво, які базуються на високому дусі. А виховували такий дух розвитком певних якостей в людях, що і є мистецтвом педагогіки.

Тепер звернемося до Давнього Китаю, де Конфуцій розв'язання проблем управління вбачав в етико-психологічній спрямованості діяльності правителя, який має служити своєму народові й правити за допомогою особистого морального прикладу. Моральним ідеалом для Конфуція є благородний муж: щирий, відданий, справедливий та вірний. Конфуцій не обійшов увагою і процес самовдосконалення, який зараз називається самоменеджментом. Для того, щоб цінувати благородні якості, людині потрібно їм навчитися, тобто виховати їх у собі. Взагалі Конфуцій наголошував на важливості навчання для кожної людини: не розвинувши любов до навчання, людина нанесе собі непоправної шкоди.

Спосіб управління на основі морального прикладу, створений Конфуцієм, був офіційною політикою в країні протягом багатьох століть. Потрібно відмітити, що впродовж віків на чолі адміністрації Китаю були люди, чий світогляд базувався на конфуціанській етико-політичній філософії. За Конфуцієм, правитель – це людина, яка є взірцем високої моралі, освіченості та вихованості. Він постійно повторював, що той, хто керує державою повинен застосовувати етичні норми, а не силу, адже, на його думку, людина від природи є доброю, а псують її зовнішні обставини. Тому, на думку філософа, кожному індивіду потрібно внутрішньо самовдосконалюватися, долаючи вплив спільнот, у яких він живе. Він відкрив першу приватну філософську школу і вивчив понад три тисячі осіб. У ній навчали ораторського мистецтва, риторики, логіки, вміння вести полеміку, дискутувати [5].

Отже, відомий знавець наук Конфуцій теоретично та емпірично довів нерозривність понять управління та етики, управління та психології, управління та педагогіки.

Мандруючи у часі та просторі, перемістимося до Західної Європи.

Одним із засновників західноєвропейського донаукового менеджменту вважають італійського мислителя Ніколо Макіавеллі. Сьогодні в ньому бачать творця одного з самих ефективних лідерських стилів, а також взірця консультанта з практичного управління.

Зараз згадують чотири принципи Макіавеллі, які, на думку Р.Роджеттса, чинили вплив на розвиток менеджменту: авторитет чи влада лідера полягає в підтримці прибічників; підлеглі повинні знати, що вони можуть очікувати від свого лідера, і розуміти, що він очікує від них; лідер повинен володіти волею до виживання; лідер завжди взірць мудрості і справедливості для своїх прибічників.

Ніколо Макіавеллі також вважав, що сила тільки тоді на боці керівника, коли він враховує психологію людей, знає особливості їх образу думок, моральних звичок, їх переваги та недоліки. На думку цього дослідника, лідер повинен виховувати в людях певні якості, такі як незалежність та свободолюбство [6].

Так, можна зробити висновки, що згідно з дослідником Н. Макіавеллі, лідер повинен бути і психологом, і вихователем, а значить і педагогом.

Далі у нашому екскурсі завітаємо до Америки.

На початку ХХ століття в цій країні з'являється перший науковий менеджмент, засновником якого є Ф. Тейлор. Він символізував у самих яскравих рисах новий тип менеджера: спортивного виду підприємець, який вірний своєму слову та поважає співрозмовника, прекрасно і всебічно освічений бізнесмен, який досконало знає всі тонкощі економіки і виробництва. Треба підкреслити, що творчий наслідок Тейлора альтернативний так, як його можна віднести і до менеджменту, і до індустріальної соціології, і до педагогіки.

Душею нової системи Ф.Тейлора виступили чотири наукових принципи, які Тейлор називав законами управління: створення наукового фундаменту методів роботи, наукове дослідження кожного окремого виду трудової дії; визначення наукових основ виробництва, науковий відбір виконавців, їх тренування і навчання на основі наукових критеріїв; тісну дружню співпрацю між адміністрацією та виконавцями; рівномірний і справедливий розподіл обов'язків між робочими і менеджерами, який містився в тому, що кожен із них повинен точно і своєчасно виконувати своє власне коло задач.

Тейлор писав про сутність своєї системи: “Наука замість традиційних навичок; гармонія замість протиріччя; співробітництво замість індивідуальної роботи; доведення кожного робітника до максимального доступного йому виробництва і максимального добробуту”. Все це було спрямовано до єдиної цілі – отримання максимального прибутку. Організаційна гармонія і економічна доцільність – важливіші аксіоми тейлоровської геометрії праці.

Для нашого дослідження особливо важливим є той факт, що система шкільного виховання вплинула на побудову системи Тейлора. Мистецтво керівництва перевтілюється у нього в педагогічне мистецтво, а система наукового управління – в систему наукового просвітництва. Робітники, які зайняті певним видом роботи, складають в Тейлора “клас” по типу шкільного. У ньому виділяються гарні, середні та відстаючі учні. Навчання правильним методам здійснюється за допомогою письмових і усних інструкцій, практичних вказівок на робочому місці. Функціональні інструктори називаються “вчителями” або наставниками, які покликані виправляти помилки підопічних, поповнювати прогалини в їх заняттях та надавати їм “уроки життя”. Емпіричний досвід застосування системи Ф.Тейлора довів, що групові норми і цінності є міцним стимулом збільшення індивідуальної активності. Завдяки вченому вихованню стає однією з найважливіших функцій керівника [7].

У цілому, в підході Тейлора до робітників був принцип “доброзичливість замість хльостання”. Заслуга Ф.Тейлора та його виконавців: Г. Гантта, Ф. та Л.Гілбретів, С.Томпсона та інших – полягає у тому, що вони показали на практиці: управління, яке здійснюється на наукових принципах, дозволяє отримати значно більш високі результати, ніж управління, яке засноване на емпіричному досвіді.

На нашу думку, принципово важливим є ще й наведений Ф.Тейлором перший науковий приклад нерозривності зв'язку менеджменту з педагогікою.

До речі, пізніше видатний український учений В.О. Сухомлинський зазначав, що в навчальному процесі є речі, які вимагають такої точний, конкретний аналіз, як і елементи планування виробництва. Він стверджував, що “якби це було не так, не було б ніякої науки про навчання і вчителі блукали б у п'ятьма” [8].

Відмічаючи внесок Ф.Тейлора у педагогіку, зробимо акцент на період з 30-х років і до початку 90-х років у колишньому СРСР. Тут управління виробництвом будувалося на ленінських принципах управління, які були тотожні принципам класичної теорії Ф.Тейлора та А.Файоля. І завдяки розробкам названих учених, на початку 30-х років стартували дослідження систематизації, аналізу та розуміння досвіду управління школою у СРСР. У цей час з'явилися перші підручники з школоведення М.О.Веселова, Н.І.Юрданського, Д.С.Логінової.

Далі у нашому екскурсі необхідно виділити 60 – 80-х роки ХХ століття в світі, коли вже існував менеджмент в освіті, який торкнувся функціонування навчальних закладів.

У 80-90-ті роки дослідники стали звертатися до методів управління розвитком освітньої організації, способів менеджменту в освітньому закладі та у навчально-виховному процесі.

У країнах Європи з'явилися книги Дж.Девіса і А. Моргана “Менеджмент вищої освіти в період невизначеності”, Т.Буша “Теорії освітнього менеджменту”, Дж. Трампа “Впливаючи на зміни у загальноосвітньому рівні навчання”, М.Майлза “Інновації в освіті” [9; 10; 11; 12].

В Україні видатний педагог В.О.Сухомлинський у своїй книзі “Розмова з молодим директором” відстоював необхідність демократизації внутрішкільного управління, поваги до особистості викладача та учня, виокремлював значення професійного і компетентного керівництва школою. На його думку, директор, заступник директора, організатор позакласної роботи покликані бути посередниками між педагогічною наукою та управлінням. Від них залежать не тільки пропаганда та впровадження наукових знань у практичну діяльність, але й така організація педагогічного колективу, при якій початком, що об'єднує, є творчий задум, ідея. У цій роботі він також зазначає “наскільки керованим є весь процес навчання в цілому, залежить і посильність розумової праці шкільників” [8].

Таким шляхом ми наблизились у нашому екскурсі до новітніх часів.

Підкреслимо, що поняття педагогічний менеджмент вводить видатний російський педагог В.П.Симонов у 90-х роках ХХ століття. Вчений визначає ПМ як “комплекс принципів, методів, організаційних форм і технологічних прийомів управління педагогічними системами, спрямований на підвищення ефективності їх функціонування та розвитку”

На думку цього дослідника, педагогічний менеджмент, як і будь-яка діяльність, має цілеспрямований характер.

Згідно з В.П.Симоновим, виконавцем педагогічного менеджменту є менеджер освітнього процесу, предметом його діяльності є керований суб'єкт, продуктом його праці є інформація, знаряддям праці – слово, мова, мовлення. Результатом праці менеджера навчально-виховного процесу є ступінь навченості, вихованості та розвитку другого суб'єкта менеджменту – того, хто навчається.

В.П.Симонов визначає такі основні цілі ПМ:

- ефективно та планомірно використання сил, засобів та часу всіх робітників навчального закладу та студентів;
- визначення відповідності діяльності менеджерів освітнього процесу конкретним цілям та реальним планам соціально-економічного та духовного розвитку суспільства;
- повнота, співставлення, непротиворіччя, взаємопов'язаність, конкретність та реальність визначених цілей та їх підпорядкованість головній меті – вихованню, навчанню та розвитку людини як вільної, відповідальної та творчої особистості, формуванню у неї готовності до праці, активної життєвої позиції, наукового світогляду [13].

Окрім В.П.Симонова, питаннями менеджменту в освіті та ПМ, починаючи з 90-х років ХХ століття і до нашого часу, займалися і займаються багато вчених на пострадянському просторі: Єсипович Б., Б. Л. Вульфсон, В.А.Якунін, Т.І.Шамова, Ю.А.Конаржевський, Б.М.Андрушків, О.Є.Кузьмін, Л.М. Калініна, В.С.Болгаріна, Л.Даніленко, В.Віноградський.

У нашій державі в теперішній час соціальні, політичні, правові та інші проблеми освітнього менеджменту є дуже гостроактуальними. Це підтверджується тим, що названий феномен вивчається провідними дослідниками та обговорюється ними на міжнародних конференціях як потребуючий розвитку зараз, в умовах входження України до європейського простору. Менеджмент в освіті вивчають вчені: Афанасьєва Л., Сльникова Г., Г.Н. Волковський, Корольов Б.І., Бобров В.Я., Маноха І.П., В.Кароковський, Акайомава А., Гринькевич О.С, Старіков І.М., Скороходов В.А. [14], Фольварочний І.В. та інші.

Так, Л.В.Кондрашова наголошує на необхідності розбудови управлінської діяльності педагогічних вузів та готовності сучасного педагога до цієї діяльності [15].

У той же час, І.В.Іванова зазначає, що сучасний викладач – це не тільки провідний фахівець своєї науки, але й ефективний менеджер освітнього процесу. На її думку, саме останньої якості не вистачає багатьом викладачам ВНЗ [16].

Ми вважаємо, що для подолання зазначеного недоліку та створення якісного освітнього простору в Україні потрібно формувати нову генерацію вчителів – менеджерів освіти вже зараз шляхом підготовки тих, хто навчаються до здійснення педагогічного менеджменту.

Відомо, що без знання минулого неможна побудувати вдале майбутнє.

І тому, зробивши історичний аналіз, ми показали нерозривність зв'язку менеджменту з педагогікою ще з давнини. Поняття педагогічний менеджмент вже введено та розкрито вченими. Ми ж розкриваємо сутність ПМ з урахуванням теперешніх часів, які перш за все спрямовані на перехід вітчизняної системи освіти на принципи ринкової економіки.

При реалізації ПМ у ВНЗ організується навчально-виховний процес з урахуванням принципів ринкової економіки: посилюється практиологізація освітнього процесу; налагоджується зв'язок освіти з ринком праці; впроваджуються міждисциплінарні курси, студентам надається змога обирати додаткові дисципліни; вводяться платні освітні послуги, що дозволяє залучити додаткові фінансові та технічні ресурси до ВНЗ; здійснюється навчання у маленьких групах; впроваджуються новітні методики дуального та авторського навчання; запрошуються відомі особистості на заняття: політики, бізнесмени, актори, лікарі та інші; усувається перенавантаження шляхом скорочення навантаження викладачів та студентів, також розвитку самостійного навчання; вводяться альтернативні форми занять, такі як бізнес- та майстер-класи, діалогічні та проблематичні лекції; запроваджується моралістичне та патріотичне мікровикладання в рамках різних дисциплін; протікає здоров'яформуюче аудиторне та позааудиторне навчання.

У даний час розвитку ринкової економіки в суспільстві відчувається криза духовності. І починати долати цю проблему потрібно вже зараз у вузах.

Як свідчать результати здійснюваного нами дослідження, для подолання зазначеного недоліку у вузах необхідно впровадити:

- етичні кодекси менеджерів освіти;
- нові суб'єкт-суб'єктні етико-психологічні відносини між викладачем та тим, хто навчається;
- слідування всіма учасниками освітнього процесу етиці у світлі ПМ, яка носить інтегративний характер і складається з таких аспектів: біоетики, техноетики, філософської етики, релігієтики, етики бізнесу та художньо-літературної етики, інформаційно-комунікативної етики.

І такий новітній контекст ПМ, заснований на історичному досвіді, надає нам можливість підготувати всебічно та гармонійно розвинутих фахівців: гуманітарно, в сфері бізнесу, а також фізично і духовно, які будуть конкурентноздатними на ринку праці в умовах розвитку ринкової економіки та розповсюдження європейського виміру в українському суспільстві.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Рожан А. “Вміла Настя готувати та не вміла подавати”, Что в переводе на английский означает: “от науки к бизнесу”...Международный общественно-политический еженедельник Зеркало Недели. – № 40(619). – Суббота 21-27 октября 2006. – С.13.
2. Drucker P.F. Managing for Results, London: Heinemann, 1964.
3. Мулдашев Э. От кого мы произошли? (2-е изд.) – СПб.: Издательский дом “Нева”, 2006. – 480с.
4. Кравченко А.И. История менеджмента. Учебное пособие для вузов. – М.: Академический проект, 2003.-560с. – С.11, 39, 42.

5. Тофтун М.Г. Етика: Навчальний посібник. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2005. – 416с. – С.255-256.
6. Макиавеллі Н. Сочинения.Т.1 – М. – Л., – 1934. – 78 с.
7. F.W. Taylor, Principles of Scientific management. New York: Harper, 1911, p.14.
8. Сухомлинский В.А. Избранные педагогические сочинения в 3-х т. – М.: Педагогика, 1981.- 1378с.
9. Davies J.L., and Morgan A.W. "Management of higher education in a period of contraction and uncertainty". In O. Boyd – Barrett, T. Bush, J. Goodey, I. McNay and M. Preedy (eds), Approach to Post School Management, London, Harper and Row, 1983.
10. Bush T., Theories of Educational Management, London: Harper and Row, 1986.
11. Trump J.L. "Influencing change at the secondary level" in Miller (ed), 1967.
12. Miles M.B. (eds), Innovation in Education, New York: Teachers College, 1964.
13. Симонов В.П. Педагогический менеджмент. – М., 1999 – 430с.
14. Сороходов В.А. Менеджмент вищої школи: Навчальний посібник. – Миколаїв: Вид-во ПСІ КСУ; вид-во ПП "Гінкул Г.Р.", 2003. – 356с.
15. Вища освіта України – Додаток 3(т.3) – 2006р. – Тематичний випуск “Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору”. – 528с. – С.351, 378.
16. Підготовка фахівців з менеджменту: досвід та перспективи. Тези доповідей регіонального науково-практичного семінару. – Миколаїв. – НУК. – 91с.

УДК 37(09)

Л.В. Пироженко

ОСОБЛИВОСТІ РЕФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ У СЕРЕДИНІ 50-Х – НА ПОЧАТКУ 60-Х РР. ХХ СТ.

Статтю присвячено особливостям реформування змісту загальної середньої освіти в Україні у середині 50-х – на початку 60-х рр. ХХ століття.

The article is devoted to the peculiarities of the reformation of the secondary education contents in Ukraine in the middle of the 50-s – the beginning of the 60-s of the XX century.

Проблема змісту завжди була і є однією з найбільш актуальних проблем освіти. Визначити зміст освіти і навчання – це значить відповісти науково і аргументовано на наступні питання: які предмети повинні вивчатись у школі; за якими критеріями має відбиратися матеріал для кожного з них; які необхідні для засвоєння учнями знання повинні містити програми та підручники?

Історико-педагогічне осмислення дидактичного досвіду минулого в аспекті сучасних освітніх парадигм має, на наш погляд, значення як з точки зору збереження наступності в розвитку вітчизняної дидактичної думки, так і з точки зору можливостей його багатоаспектного впливу на інноваційні процеси в сучасній освітній системі. Це твердження ґрунтується на методологічних підходах до вивчення вітчизняної педагогічної думки, обґрунтованих в публікаціях О. Савченко, О. Сухомлинської, М. Ярмаченка та ін.

Історичний досвід розбудови змісту освіти завжди був у полі зору науковців. Питання принципів відбору та дидактичного оформлення змісту освіти в історії дидактики відображено в дослідженнях А. Алексюка, Р. Вендровської, С. Гончаренка, В. Вихрущ, Т. Завгородньої, Б. Єсіпова, В. Краєвського, І. Лернера, Ю. Мальованого, В. Помагайби, О. Савченко, М. Скаткіна, О. Сухомлинської та ін. Однак у сучасній історико-педагогічній літературі недостатньо відображено процес розвитку змісту загальної середньої освіти в 50-х – 60-х рр. ХХ ст., немає цілісного дослідження практики відбору та структурування змісту навчання в історії української школи цього періоду.

На розвиток української школи як соціокультурного феномену в цілому та змісту шкільної освіти як його складової зокрема, у кінці 1950-х на початку 1960-х років впливав